

SBURATORUL *Literar*

REVISTA · SAPTAMANALA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARUL No. 11

<i>E. Lovinescu</i>	<i>Ion Minulescu</i> (II)
<i>Marcel N. Romanescu</i>	<i>Cântec</i>
<i>Alice Soare</i>	<i>In parcul meu</i> []
<i>Hortensia Papadat-Bengescu</i>	<i>Balaurul</i>
<i>Ion Sân-Giorgiu</i>	<i>Sfârșit de toamnă</i>
<i>Al. T. Stănișad</i>	<i>Stăniș</i>
<i>Vladimir Streinu</i>	<i>Tertine</i>

CRONICA LITERARĂ. — *Condora* de **E. LOVINESCU**; *Tudor Pamfile* de **I. VALERIAN**.

CRONICA DRAMATICĂ — **F. ADERCA**. — *Teatrul Național*: *Noi oamenii...*
Teatrul Regina Maria: *Cidul*.

CRONICA ARTISTICA. — **VICTOR ION POPA**: *Expozițiile dela Ateneu*.

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

LEI 2.—

Abonamente : pentru un an Lei 100.—

" " 1/2 " " 60.—

Abonamente se primesc la :

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și a librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

**Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.**

**Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A A P Ă R U T D E

E. LOVINESCU

CRITICE VOL. VI

**Alexandru Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu,
Gala Galaction, Oct. Goga, N. Iorga, D. D. Pa-
trașcanu, N. Gane, Gh. Lazăr, D. Anghel, C. Stere,
Figurine literare, Anticipații literare, etc.**

Ed. „Ancora“ Alcalay & Calafateanu

PREȚUL LEI 15.—

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

ION MINULESCU

II

De numele d-lui I. Minulescu se leagă, nu fără controverse, istoria simbolismului român. Controversele vin mai ales din impreciziunea unei noțiuni, căreia nu i se pot defini încă elementele multiple, disparate și uneori chiar contradictorii. Fiind o inovație, simbolismul s'a confundat la început cu însuși spiritul de înnoire. Orice nuanță mai singulară a sensibilității sau numai a expresiei era privită ca una din formele lui. Macedonski a trecut astfel drept poet simbolist, iar câțiva tineri s'au crezut inițiatorii mișcării noi, prin simplul fapt al întrebuițării versului liber. Confuzia izvora și din nedefinirea noțiunii chiar în spiritele celor ce lucrau la biruința ei. Curentele nu pornesc din acțiunea conștientă a formulelor hotărâte; ele sunt precedate de nevoia vagă a unei reacțiuni ce se caută prin o serie de experiențe literare în domenii și în forme diferite. De reușește să se precizeze, formula este clarificarea ultimă a dibuirilor în întuneric; la triumful ei contribuie însă și cei ce s'au asociat la luptă din nemulțumire împotriva tiparelor consacrate și din ignoranța propriului lor temperament. Fără a acoperi toate sensurile legitime ale simbolismului, d. Minulescu rămâne totuși reprezentantul cel mai autentic al acestei mișcări în literatura noastră. Chiar dacă ar avea meritul inițiativei, în artă, modulațiile minore se absorb în glasul celui puternic. Prin egoismul vital al adevăratei personalități, artiștii își consumă și părinții și copiii. Aparent distrus de vermina imitației, d. Minulescu o va domina; în ritmul poeziei noastre unda simbolismului va fi reprezentată în notele lui cele mai caracteristice tot prin poetul „amantelor ce mint“.

Față de tendința poeziei moderne de a-și căuta emoția în domeniile speculației intelectuale, sau de a o intelectualiza numai prin procedee tehnice, simbolismul pare anacronic. El nu intră în curentul procesului de disoluție a lirismului. Putem afirma, dimpotrivă, că a împins lirismul în substraturile cele mai adânci ale sensibilității. Simbolul e un concept și deci un produs rațional. Simbolismul nu este însă poezia simbolului; o terminologie improprie l'a putut numai lega de intelectualismul modern, în contra sensului și rațiunii sale. Simbolismul duce lirismul în consecințele lui ultime. Nu reprezintă o ascensiune spre idee, ci dimpotrivă fuga de concept; nu este expresia clară a unor sentimente organizate ci se încearcă să ne aducă ecouri din lumea impenetrabilă a subconștientului. Simbolismul este de esență pur muzicală, nu în înțelesul calității muzicale a expresiei, ci sub raportul calității muzicale a stărilor sufletești, primare, vagi, neorganizate, pe care le traduce; el e o hipertofie a lirismului în sensul adâncirii izvoarelor de inspirație dincolo de pragul conștiinții în elementele vieții animale. Fiind imprecise, aceste stări sufletești muzicale nu pot fi exprimate clar; simbolismul nu reprezintă așa dar numai o primenire a lirismului ci și o revoluție formală. Subconștientul nu poate fi redat prin noțiuni limpezi; muzicalității vagi de fond trebuie să-i răspundă o muzicalitate de formă: de aici estetica simbolismului. În locul versului ce ia forma exactă a gândirii, se substituie versul fluid, insesizabil; poezia nu e o transcripție ci o sugestie.

Noua artă poetică are, desigur, mai multe canoane; esența ei se poate rezuma însă la sugestie. Nu exprimă ci sugerează prin dispoziția savantă și complicată a ritmului, a limbei muzicale și imprecise, a unei figurații împinse până la artificialitate. Cu mișcarea simbolistă se înscrie deci în artă estetică nouă a sugestiei, lărgind hotarele expresiunii lirice.

Fondul poeziei sale fiind în genere muzical iar forma sugestivă, d. Ion Minulescu reprezintă așa dar simbolismul în latura lui principală.

E. LOVINESCU.

CANTEC

*La isvor cu unda lină
Albe-s pietricelele;
La isvorul cu lumină
Până 'n fund bat stelele.*

*La isvor privighetoarea
Clugulește stelele
Până-i plouă sunătoare
Din gătlej mărgelele.*

*Și de-și tremură pe ape
Cântecul mărgelele,
In adânc, cu ei topite,
Cântă pietricelele...*

*Dar de-mi ingenunche fata
Ca să soarbă stelele,
Din cămașa ei umflată
Pică floricelele.*

*Culegând din noaptea udă
Bob cu bob mărgelele,
Luminos pe fund prefiră
Albe pietricelele.*

*Iar în doina ei, când pleacă,
Limpezi picur stelele
Și cu glas de pietricele
Curg isvor mărgelele.*

MARCEL N. ROMANESCU.

BCU Cluj Open Access Library Cluj

IN PARCUL MEU...

**In parcul meu sălbătăcit de jale
Mi-ai altoit tulpinile simțirii
Și astăzi înfloresc toți trandafirii
Cu buze-aromitoare de petale!**

**Cosite's buruienile din cale,
Din cuiburi ieri lăsate părăsirii
Se 'nalță ciocârliile iubirii
Cântând, spre ale soarelui portale!**

**Nici când n'au fost miresme mai nebune,
Nici cer mai nalt, mai larg, mai făr' de nori
Părtinitor pe-a dragostei minune;**

**Cât timp de strajă dorul tău rămâne
Vor înflori mereu tot alte flori:
Culege dar din bunul tău stăpâne!**

ALICE SOARE.

BALAUURUL

— Ce ai? Te simți rău?

O mână se puse pe brațul Laurei. Ea se întoarse către locul și persoana pe care credea că i le arată.

— Ți-e rău! Ești palidă de tot!

Despre ea era vorba. Laurenția tăgădui cu putere.

— Ești emoționată, fetițo! Ai putea chiar renunța. Ai nevoie de odihnă. Suntem noi destule.

Laura se uită la doamna cam în vârstă care-i vorbea. Avu un scurt moment de mirare pentru tonul ăsta protector. Până ieri încă, erau în raporturi sociale al căror protocol netezea deosebirea de vârstă și intervertea preșanțele. Se întoarse repede la noima de acum a lucrurilor. Doamna cea vârstnică era președinta Crucii Roșii. Ele erau tovarășele, subalternele ei.

Munceau de câteva zile împreună o muncă grea și grabnică care trebuia să suplinească tot din urmă, și să îndeplinească tot. Incepuse organizarea serviciilor medicale de război, dela primul la ultimul detaliu material și munca brută nu se putuse alege pentru nimeni din cealaltă. Președinta luase atitudinea frumoasă a primului exemplu dat, drept orice alt atribut al rangului.

Atitudinea asta avea s'o păstreze până la sfârșit, până lângă ultimele suferințe. În armistițiu, atunci când toate devotamentele se odihneau, când toate sufletele se reîntorceau spre bucurie, ea alături cu personalul inferior, numărând și controlând cu mâinile ei hainele răniților ultimi pentru a-i libera din spital, căpătase tifos exantematic și murise îndolând familia lipsită de virtuțile ei simple și rodnice.

Tonul matern și autoritar cu care în seara asta mustra pe Laura pentru ca să o cruțe, o prindea bine, dar Laura protesta puternic. Ea să renunțe! Ar fi putut chiar să răde.

Ea, care dintre toate avea patima sacrificiului, nevoia lui, care acum exista din truda asta ca dintr'un aliment viabil. Ea! Pentru care se pregătea tot ce se pregătea. Ea pentru care se desfășurase peste lume faldul ăsta al stindardului roșu!

Pentru ea izbucnise războiul, ca să schimbe rostul lucrurilor și odată cu acest rost, în care necazul ei rău și dușmănos era încrustat, să smulgă necazul ei din rădăcinile lui rele.

Pentru ca să se strămute înțelesul durerilor ei, se strămutase sensul lucrurilor! Nu se putuse mai puțin decât un flagel ca să vindece boala morală a omenirii, nici mai puțin ca un uragan ca să spulbere gunoii îmbăcsit pe năravurile lumii. Așa credea Laura! Războiul era făcut pentru ea și era serva lui. Ea tocmai să lipsească?... Astă seară?... Dela postul ei?...

Îi părea rău că trebuiau să fie acolo și celelalte, în infirmeria de gară pe care o rânduise singură zilele din urmă și în care își începuse chiar câte puțin slujba.

În seara asta se aștepta un mare eveniment. Sosea primul tren cu rănii. Fusesse anunțat din ajun. Stărnise o răscoală de treburi noi, și multă emoțiune. În publicul de pe delături, în autoritățile orașului, în corporația Carității mai ales. Erau oaspeții lor: ai orașului, ai oficialității, ai adăposturilor melancolice care stau gata să primească musafirii durerilor trupești.

Toată lumea era neliniștită, nerăbdătoare și totodată smerită, sfioasă la gândul ăstuia prim semn vizibil al jertfei.

Laura mai mult ca toți. De cum aflase, începuse un fel de tremur interior care nu înceta. Îi purta în ea de 24 de ore. Era pe semne vizibil și înafară. De un timp era mereu palidă, bolnavă; dar în ~~astă seară se vedea că arăta mai bolnavă~~ ca de obicei.

Emoția lua la ea proporții mari. Era un instrument receptiv care trebuia să înregistreze durerile timpului de acum, cu intensitatea lor culminantă. La apropierea primelor probe, aparatul vibra.

După cele d'întâi lupte, acolo de vale, despre care se auzise un amestec de rău și de bine necontrolabil dar îngrijorător, venea semnul material al măcelului.

În seara toxinului Laura înțelesese că intraseră cu toții sub stăpânirea unui element. Singurul element prin esență omnesc deosebit de ale naturii: Sângele.

Primele unde ale acestui Ocean cotropitor veneau acum să se prelingă aci pe mâinile lor. Aveau să-și le moale în ele ca în aiasmă; cum le-ai muia în primele talazuri ale unui Diluviu biblic, dintr'un sentiment de cuminicătură cu acel flagel divin, chiar dacă, sau tocmai pentru că e destinat să te nimicească.

Puterea elementară a sângelui drena acum sucul primelor vine sdrelite. Cea dintâiu ospătărie era aci odaia asta a ei, și ea tocmai să lipsească!

O oglindă mică, aburită, era atârnată în perete. Se privi în ea. Nu se văzu slăbită, palidă. Văzu un chip alterat, străin, pe care costumul de soră de caritate îl înstrăina și mai mult. Putea trece pe lângă oricine nerecunoscută; necunoscută ei însuși acolo în oglindă.

Mai îmbrăcase costumul: batista pe cap și șorțul alb cu cru-

ciuliță, uneori îi stau bine în ceasurile de înviorare care traver-sau încă tristețea timpului de acum. În chiar munca ei de infir-mieră erau elemente care o recreau uneori și atunci; minte, su-let, trup, dobândeau trecător ceva sprinten, voios. Acum deatătea ceasuri sta în așteptarea continuă dela al cărei gând nu o distra nimic: Așteptarea primului tren cu răniți.

Răniți mulți!... Un tren plin!... Cum era să fie!... Ce era să fie? Nu avea imagini. O chinuia, o obseda numai ideea 'cărneli sângerate. Ideea asta o supsesse pe ea de sânge. Pătimea din pa-tina asta. Sângele acela deacolo scurs și închegat, înhega pe al ei sau îl scurgea fără vad.

Sorbea din ea vampirul printr'o aspirație invizibilă. Un Di-horū sugea sângele din vine fără să lase urme. Era ca puii de găină întregi, fără rană și nimiciți. Puterea elementară a apei roșii, principiul vieței, Sângele lucra într'al ei la slujbele lui de taină.

Era mai pală pe fece minut care trecea și treceau multe. Trenul anunțat la opt era mereu amânat și așteptarea subț ob-sesia unei imagini de durere și sânge, îi surpa din trup orice putere.

Peronul era pustiu. Un cousemn sever isgonise publicul. Curioșii stau dincolo de piața mică din dosul gărei și cu încetul se împuținaseră.

Aci erau numai autoritățile, solemne ca la zile mari, dar posomorâte. Enervarea răspunderilor și atribuțiilor noi, și neex-perimentate, îi făcea serioși și taciturni. Nu era nici o desfășurare de porunci, nu se agitau, nu forfoteau. Tăceau, grupați într'un colț, sau se plimbau preocupați.

Doamnele Crucii Roșii care trebuia să le dea concurs pen-tru primirea răniților, stau în infirmerie sau pătau cu grupul lor alb peronul întunecos. Nicăieri în oraș nu se mai permitea seara lumină. Era timpul când începuse agresiunea și spionajul aerian. Gara întunecoasă cu așteptarea ei posomorâtă era sinistră.

Se uitau mereu pe șine spre semnale. La telefon totuși se cunoștea situația exactă. Telefonul sbărnâia neîncetat, urmărea convoiul din stație în stație. La aparatul din infirmerie echipa cealaltă de doamne, care aștepta la spital, cerea lămuriri. Orele păreau mereu mai lungi; neliniștea sporea mereu cu apropierea.

Laura nu se gândia la nimic; o amețea să îi impresura toată simțirea. O lucra necurmat dar fără deslușire ideea de durere și sânge. O chinuia și ideea de a-i ajuta, de a le face bine. Ideea unui reconfort care le trebuia dat îndată.

Cam ce putea fi anume acel prim ajutor nu știa nimeni. Nu se putea ști decât atunci când nevoile vor fi acolo aduse subț ochii lor.

— Noi ce-o să le facem? — întreba mereu cu glasul stins, sugrumat, și iar peste un timp repeta aceeași întrebare.

„Ce să le facem aici! Aici e numai primirea și transportul. La spital e îngrijirea“ — ziceau celelalte.

Ea nu se mulțumea. Examina provizia ei farmaceutică, se

întreba în fața fiecărei sticle despre foloasele ei imediate, dar creerul ei umbla cam încet. Se gândi la ceva, fierbinte și se uită la recipientul mic pentru fierț apă.

Erau sute de bolnavi. Celelalte ziceau că vor trece numai!... Toate gândurile astea erau aiurite. Pregăti totuși câte ceva în legătură cu ele. Prea puțin din cauza tremurului acela pe care-l avea mereu, în inimă, în mâini, în toată ființa, care-i înflora buzele, cuvintele..., Deaceea se gândea la fierbinte, fiindcă îi era frig.

Nu! Fiindcă „lor“ le era frig acolo! Frigul lor era în ea. Noaptea de toamnă era călduță.

Când se anunță însfârșit sosirea pe la 11, se grămădiră la un colț al peronului ceva mai departe de grupul autorităților. Laura era istovită de frig și emoție.

Apărură ochii de foc, apoi trenul se târî negru și lung, cu geamurile întunecate, ca o reptilă sumbră. Vagoanele nesfârșite umplură stația dela un capăt la altul.

Laurei i se păru un Balaur.

Atât! Nu mai simțeau niciunul nimic. Poate că fiecare se gândise dinainte la un gest, la o impresie, la felul cum avea să fie primul moment. Acum uitaseră. Uitaseră poate cine erau și ce vreau. Stau nemîșcați. Trenul oprit nu da nici el semn de viață; dela el la cellalți nu era nici un schimb, nici o pornire.

Laura nu-și da seama la ce moment încetase încremenirea. Văzuse înaintea ei dela extremitatea dinspre magazine un cortegiu. primele târgi. Personalul sanitar al trenului începea descărcarea; ei începeau recepția materialului ăsta de război scos din serviciu, predat lor spre refacere, apoi cerut din nou pentru întreținere.

În acel aparat de recepționare ele erau elementul uman, pentru ele, ei erau oameni bolnavi, masacrați și îngroziți care trebuiau împăcați cu barbaria legilor crunte. Sanitarii soseau cu târgile în pas măsurat și treceau pe lângă ei muți. Le așezară pe cele d'întâi șase, una lângă alta în șir regulat pe latul peronului, la extremitatea opusă, apoi sistematic, mereu mereu altele. Pe târgi, mumiile învăluite în mantale întunecoase stau inerte.

Laura nu știa bine când începuse contactul, când își deschisese reptila sumbră toate gurile și revărsase tot cuprinsul bubei acolo.

Acum Laura nu mai tremura. Avea în ea o putere încordată tare, care se supunea unor gânduri agere, limpezi. Trupul ei bolnav era numai o învelitoare diafană, Un șorț și o basma albe peste un suflet oțelit. Nu-i era frică deloc, nici milă, nici nu se înduioșa. Era o Idee în funcție neobosită: ideea primului ajutor. Mila ei era acum un scop, nu o simțire.

Dar nu știa cum îi păruseră „ei“ întâi. Întâlnirea aceluia prim moment se făcuse încă în febra acea rece și aiurită.

Apoi fu o roire. Numai la stup se ține o așa multiplă, zornică, înmiltă hărnicie.

Laura era pretutindeni: pe peronul acum plin de umbre

culcate, aplecată peste ele, alergând, despărțind, la capul brancardei care transporta în infirmerie pe cei în stare mai gravă; la seringa care le injecta o întărire provizorie; la lingurița apropiată de buzele celor care păreau sfârșiți; la flaconul de ether sau colonie care le înviora puțin fața suptă și ochii albi cu privire ștearsă; la mașina mică unde clocotea apă pentru ciaiuri multe, mai multe, atât de multe cât nu puteai închipui că se pot face cu așa mijloace puține. Era ideea ei.

— Nu e timpul nici locului; ziseră ceilalți. Aici suntem numai pentru evacuare la spitale.

O idee a ei răsplătită de un succes enorm.

Ciai fierbinte turnat în tot ce putea improviza o cupă. Pentru cei care tremurau tare, mai întâi... „Dacă s'ar putea și mie!“ rugau alții care tremurau mai puțin... Și mie... și mie!...

Umbrele țepene luau acum forme, forme îndurerate și umane, aveau glas, aveau chip, nu mai erau mumiile anonime asvârlite mut pe gurile dihaniei negre.

Exprimau dorințe, solicitau ajutor, gemeau, sufereau, dar trăiau. În desmorțirea asta dureroasă, din cimitirul acela de târgi egale ca scorie uniforme învăluite în lințolii fumurii, o lume întreagă de morți învia în jur și energia Laurei era mereu săltată de mișcarea asta de resurecțiune.

Providența se slujește adesea pentru scopurile ei de instrumente atât de umile, de mijloace atât de mărunte! Poate că Laura cu gândul acela încăpățânat de a folosi, cu simțirea aceea încăpățânată de dragoste, îi sculase din moarte acolo în pragul sosirii triste, înainte de poarta locașului melancolic, înainte de a începe destinele lor de numere de spital.

Îi sculase din amorțire ca să le spună în cea întâi clipă fără de cuvinte, că trupul lor trudit și sângele lor risipit sunt trupul și sângele tuturilor; că sunt jertfa și nădejdea tuturor... sau să le spună numai atât. — Ce uitaseră. — Că sunt încă oameni!

Poate că Laura cu sufletul cel mic făcuse lucrul ăsta mare și acum sufletul ei care tremurase era mare cât era mare minunea învierii.

Laura era totodată în sălile de așteptare unde așteptase ca cei mai voinici să fie duși de subsuori; găsisse idelle cele mai practice pentru chipul de a susține pe fiecare după rana pe care o avea așa ca să fie cât mai nesupărat. Trăsese din loc fotolii grele, urnise canapele masive, le alăturase așa fel ca să poată odihni cât mai mulți.

Laura era în vestibulul pe unde începeau primele transporturi. La scara înaltă a camioanelor unde urcarea se făcea cam sdruncinat încă neexperimentată.

Sta alături de scâncetele lor și le ademenea cu vorba; cu vorba încetina mișcările cam aspre ale celor care-i urcau. Spunea cuvinte de bună învoire aceluia spânzurat sus pe capra înaltă, ca să aibă grijă de hopurile drumului, și mânatul lui să mlădie arcurile cam țepene ale vehiculelor.

Pornea în felul ăsta cu ei, îi ducea sufletește până la pragul spitalului, unde veghea ei înceta. Dar mai ales nu lipsea din palatul ei, din infirmerie. Acolo ar fi vroit să fie un geniu vivificător... o compresă pe frunte... capul ceva mai jos, o pernă improvizată din chiar mâneca mantalei, sub un picior prea dureros...

Invenții, jocuri, rămășaguri ale reconfortului!

Puțin lapte unuia cu ceacăne albastre subțochi și pe umerii feței subțiri cu două foițe de boia roșie, cu grumazul proeminent și gâtul cât o coardă... Puțin lapte cald din unica ei sticlă. O ceșcuță!...

Sugea la buza ceșcuței ca un copil neîntărcat și flămând...

Acolo în infirmerie nu era niciunul sculat, toți stau năpădiți dealungul brancardelor. S'ar fi săltat poate și ei bucuroși câte puțin! Se ghemuiseră, înțepeniseră! Să-i așeze o leacă?... Vezi bine că da!... Așa... Acum era mai bine!

Îi scotea apoi pe rând, pe ușa de din dos de obicei condamnată, acum desprinsă din cârlige, și alții veneau în loc. Alte febre aprinse svăcnind sub straiul cenușiu.

Cesta cu două lovituri în piept, trebuia dus mai în grabă și cu precauțiuni! Niciun sdruncin! Nici chiar o clipire! Nimic pe buze! Nici vorbă chiar pe buze ca să nu-și facă cumva vad din cea mai mică mișcare vre-o emoragie, acum când sângele nițel încălzit putea să se desprindă acolo în piept din cheagul nenorocit.

Din letargia în care ca semi-moarte durerile lor încă nedeslușite încrămeniseră, abia culesse toate laolaltă pe câmpia tragică, cuprinse toate în uniformitatea cuvântului „răniți“; din înțelenirea a 20 — 30 ore de drum închis în întunericul, în aburul asfixiant din pântecul Balaurului, morfinizați acolo în nemernicia lor, acum se deșteptau.

Din letargia aceea binefăcătoare prin nesimțire se deșteptau la conștiința durerii, dar și la cea de a trăi încă. Mașini stricate care trebuiau drese, se deșteptau pentru a se trudi, pentru a fi ciopârțiți, chinuți. Se deșteptau la conștiința suferinței pentru a încerca să mai fie vii, sau pentru a se simți murind încăodată!

Dar acolo în gară în infirmeria ei nu trebuia să moară niciunul! Accidentul era prea cu puțință, dar sinistru și de rău augur.

— Un mort în primul transport! Nu trebuia. Aduși până acolo încă vii, vii vor ajunge în pragul spitalelor unde veghea ei înceta. Din câți îi se încredințase să nu lipsească niciunul dela numărătoare!

Timpu nu trecea. Era un același minut lung în care Laura nu simțea nici o osteneală.

Cu fiecare gest puterea gesturilor ei se infiripa mai mult. Dela ideea datoriei trecuse prin emulație la ambiție, dela ambiție la o îmbătare. Nu vedea ceace era împrejur cu vederea obicinuită. Din tot vedea numai acele aparențe de care avea nevoie.

Din trupurile așternute pe târguri se arătau fără dibuire cele mai necăjite și suferința lor. Din oamenii și treburile de acolo se înfățișa numai ceace era de folos. Pe colegele ei le întâlnea numai pentru schimbul de înțelegeri necesare. Obiectele concrete se iveau și se umbreau după nevoie. Un acord de idei, de mișcări, o îmbinare perfectă făcea din ei toți resorturi precise ale unui mecanism. Nici un șgomot, nici o durere nu te trezea dela acel tact regulat și accelerat al mașinei în mers. Părea că Laura e la inima celui motor, acolo de unde radiază mișcarea și căldura. Din când în când vedeai figuri aplecate spre ea ca spre o comandă. Recunoscuse de două trei ori subit scufa ei albă, fața bătrână și ageră a Președintei atentă și întrebând-o. În privire, la acele înruccișări nu mai avea mila de adinioarea; cași mai demult Laura recăpătase o mică precădere.

În oglinda aburită din perete Laura era tot palidă subț broboada albă, dar ochii aveau o lumină imensă care încălzea toată fața și o colora puțin. Chipul ast-fel luminat de privire, căpăta nițică expresie. Avea acum o figură mai puțin sarbădă dar tot nouă, străină la slujba asta nouă și ea, subț haina asta nouă.

Pulsul ei odinioară înghețat era acum pulsul cel mai viu. În alternanțele slujbei întâlnea și unele figuri necunoscute. Domnișoare străine atente să o ajute în prestidigitația aceia.

Întindea mâinile dintr'odată spre un bandaj, spre un flacon, spre un gobelet. Avea parăcă de fiecare deget o mână și spre mâinile ei veneau alte mâini supuse, sugestionate de voința ei contagioasă de a se multiplica la slujba asta umilă și limitată în resurse. Pe ea se autosugestionă subț imperiul aceleiași voințe.

Scopul acuma aproape dispăruse. Avea o voluptatea mișcărilor în sine; căuta să treacă de puterea îngăduită, să atingă miracolul.

Printre târgurile înțesate des, cerca să treacă fără atingere, să ocolească parăcă din sbor locurile primejdiioase, să-și facă drumuri prescurtate și pe acel parcurs să semene între două țeluri gesturile alinării, să se întoarcă cu aceleiași dururi pe altă potecă, recunoscându-și trecerea după semne care rodeau pe urmele ei binele, frumos ca boabe de mărgăritar.

Dacă oamenii și lucrurile în acea hipnosă care o îmbrobodea i se înfățișau clar sau se umbreau după nevoia minunei, viața ei interioară legănată între conștient și inconștient era permanentă și strălucitoare.

În adevăr se strecura acum cași inponderabilă. Ajunsese la o agilitate fără șgomot, avea o prodigalitate care da un maximum de folos cu un minimum de timp și mijloace. Părea o prinsoare cu sine, un joc al realizărilor, un record de viteză și calitate. În ritmica asta ființa ei o impresura pe ea însăși plăcut cu o simțire de adiere, de plutire. Dela tot ce era împrejur, dela durere și necez emana un fel de bucurie.

Sigură că voința ei, gestul ei, nu va da greș, și vor primi din afară o complectare armonioasă, îmbinarea asta a ceace concură,

căruia nu i se opune nici un obstacol spre îndeplinire, îi dau desfătare și stăpânire. Se învedera în ea ceva din legenda Dumnezeirei și Creațiunii. Când se va fi deslegat primul gest creator așa trebuie să fi fost, mai întâi slab, stângaciu, apoi din ce în ce mai îndemânat. mai lacom, mai desvăluit!. In așa beție crescândă va fi făcut Dumnezeu Stelele, Pământul, vâlcelele, firul de iarbă!... dela munca din greu care a despărțit întunericul de lumină, mereu mai cu râvnă, mereu mai desfătăt de isprava lui!... Travaaliul care a fecundat prima mișcare în materie așa a dezvoltat spre perfecție divină mecanismul lui până când din sdruncinele brutale, a selecționat țesutul fin al unei petale!...

Toate astea nu erau gânduri, erau o senzație superbă. Pe locul acela mic, dela cărăușia greoaie până la armonia volatilă a gestului celui mai suav de atingere, Laura se îmbătase din Harul Creator!

.

Transporturile se succedau cu bine; peronul se golea treptat; rândurile se răriseră și samovarul mic tăcuse.

Laura ieși din infirmerie și privi peronul iar liniștit, odihnit ca cineva care și-a făcut datoria.

Se apropie de ea un ofițer scund, cu o pelerină lungă, (cu o înfățișare plăpândă sub uniforma apăsătoare, cu fața mică sub chipul mare. Nu-l mai văzuse.

Puse mâna la chipul în gestul scurt al salutului reglementar. Laura se uită nedumerită la el și împrejur:

— Sunt medicul care a avut însărcinarea să conducă primul transport de răniți destinat pentru F.. Vreau să vă mulțumesc pentru devotamentul excepțional cu care ați primit bolnavii.

Laura crezu că o confundă cu Președinta Crucii Roșii. Se apără: „Eu.. nu sunt..“

— Pe d-voastră v'am văzut la lucru. Am mai descărcat alte convoiuri aiurea. Nici nu-mi închipuiam că se poate da un prim ajutor așa de eficace. Ați făcut tot ce se putea face. Ați întrecut orice prevederi.

De ea era vorba! Dar ea nu avea nici un merit. Lucrase pentru voluptatea muncii și suferinței, pentru bucuria lor.

— De aceste prime îngrijiri se va resimți mult tratamentul ulterior. Ne-ați dat un mare concurs. Vă exprim în numele serviciului sanitar mulțumiri și recunoștința bolnavilor.

Vorbea simplu și serios. Laura se roși violent. O cuprinse o rușine mare din bucurie. Lua primul contact cu realitatea faptelor. Existența ei în mijlocul celorlalți, consecințele practice, abea acum i se înfățișau. I se păru că poate a abuzat de dreptul de a lucra, că a luat poate din partea de muncă a celorlalți.

Ar fi voit să se scuze, dar tăcea, fierbinte la obraji, foarte mândră în același timp.

Lucrase din alte porniri dar interpretarea asta simplă, soldățească și rezultatele simple dar rodnice, o mulțumeau profund și simplu.

Căpitanul medic puse mâna la chipiu, făcu salutul de serviciu și se depărtă mic și inimos subț pelerina lungă.

Unde erau oare celelalte? Nu ar fi vrut să se fi deosebit de ele! Lăcomia ei era numai pasiunea mistică a sacrificiului. Acum se deșteptase din hipnoză. Recompensa o stânjenia și totuși o mulțumea.

...Plecaseră mai toți. O zare mică albea cenușul nopții. "Se uită la ceas. Era trei spre ziuă. Trecuse timpul.

Trenul mișcă încet, somnoros, sunând a sec, carapacea goală a unei dihănil uriașe. Fără foc, fără fum. Balaurul se târă pe brânci câți-va metri, apoi se opri din nou, mai negru încă acum când noaptea albea.

Medicul fusese primul om pe care-l deosebise fiindcă i se semnalase. Văzu acum pe fratele ei mai mic, un liceean cu șapca turtită după o modă personală, cum și din motive de uz multiplu: sac de provizii, coș de fructe, pernă de căpătâi.

„Ai fost aici?“ întrebă.

Da! răspunse mirat de lipsa ei de atenție. Am dat ajutor la transport.

„A!... bine!“

Văzu peaproape o Domnișoară înaltă pe care nu o cunoștea dar al cărei surâs prevenitor și sânguitor îi trecuse des subț ochi în panopticul acelei serii. Avea un șervet mic improvizat ca șorț.

Un tren sta dincolo, pe linia a treia. Ce-o fi fost acolo?

Acum avea o conștiință foarte clară a trupului ei deodată materializat, și a lucrurilor exterioare. Un fel de brutalitate la fel cu a celor care muncesc din greu i se lăsa în toată ființa. Avea gânduri măruite și gusturi mediocre.

„Să mergem acolo, să vedem ce e!“ — zise.

Săriră câte trei peste șine. Era un tren de vite, cu două vagoane numai închise cu o ușă zăbreliată. Se spânzurară pe scara înaltă a vagoanelor ca să vadă înăuntru. Rezemat de peretele vagonului un soldat sta în picioare cu pușca alături de el. Jos stau trei la lumina unui opaiț.

— Cine sunt? — întrebară.

— Prizonieri!

Primii prizonieri! Se uitară curios la ei cu un fel de satisfacție de învingător, ca la o pradă comună.

Unul din ei se ridică brusc. Era foarte înalt. Ceilalți mormăiră într'o limbă străină!

Sentimentul delicateței reveni Laurei. Sări jos; nu mai puse întrebări.

Străinul cu voia sentinelei; trăsesse ușa vagonului la o parte.

— Sunt Conte... în serviciul Armatei Imperiale Austro-Ungare, prizonier în Carpații de sus! — zise cu mândrie în limba engleză.

„Așa e războiul! — răspunse Laura. Apoi traduse celorlalți.

— Câte o fi? se îndoi fata. Laura înălță umerii.

Băiatul se uita curios, ca și cum ar fi avut mai multe perechi de ochi și ar fi contemplat bătălia și capturarea.

— Vă tratați rău prizonierii! spuse iar arogant unгурul. — N'avem nici fân așternut, cu toate că ar fi trebuit să avem banchete!... O îi pealci ceva de consumat?

Era țanșoș și răsvrătit. Laura se răsvrăti.

„Abia avem vagoane pentru nevoile noastre! Soldatul stă și el în picioare neodihnit. Am văzut generali în vagoane de marfă! Nu suntem destul de bogați, ca să facem lux cu prizonierii. Dar nu maltratăm pe nimeni“ răspunse ostil.

— Bogați sunteți destul! Chibzuiți nu! — Un insolent. Vroi să plece.

— N'am vrut să jicnesc pe nimeni. Zise mai umil contele.

„Vezi dacă e ceva la Bufet!“ spuse Laura băiatului. Alergă și se întoarse cu șase cafele negre fierbinți și covrigi.

— A spus că numai pentru tine a mai făcut la ora asta. Altceva nu are de loc nimic.

... Deloc nimic!... Cine se ocupă acum de gramatică. Rășbolul nu alege analfabeții! Ca probă d-l Conte!

„Atât s'a putut găsi!“

Cei doi săriră de jos bucuroși și apucară ceștile.

— Vă mulțumesc! primi contele după o ezitare. Intinseră apoi una soldatului.

— Trăiți! — zise blajin. Apoi adaose: — Nu prea e voie!

... Ia cu șocății ăștia! Ii duc la Iași... Nu știu ce tot toacă... că nu înțeleg!

„Vor canapele!“ râse Laura; un răs plin, copilăresc.

— Tot canapele o să vedem noi deacum!

„Du-te și vezi, n'are șeful ceva paie?“

Băiatul sbughi încântat că are deaface cu rășbolul și prizonierii. Se întoarse mofluz.

— A zis șeful să-l ierți. Nu e!

„Nu sunt paie, cu părere de rău“ zise Laura „o să fiți găzduiți mai bine la Iași!“

— God bless! Nu vreau să jicnesc pe nimeni! — repetă.

Mai erau două cafele. Să le bem noi! propuse domnișoara. Laura primi. Se traseră puțin deoparte și puseră tava jos pe asfaltul rece. Băiatului îi dădură covrigul care prisosea.

Părea un colț de viață brutală iscat în fapt de ziua, acolo peste șine, în fundul stației pustii, cu șorțurile și basmalele lor albe, cu trenul acela de vite adormite, cu oamenii ceia tăvăliți pe jos.

În toată flința Laurel era acum o toropeală somnoroasă. Cu ochii împânziți, cu cugetul împânzit, cu trupul leneș, aștepta.

Nu se mai gândea la tren, la răniți, la locul unde era, la tot ce fusese și va fi. Era adormită mai înainte de a-i adormi ultima strață din creier, înainte de somn. Ca acei care trudesec anevoie, sapă, cară la piatră, toarnă plumb și apoi seara stau împietriți, grei ca de plumb.

Adunară ceștile. „Du-le! și plătesc eu mâine!”

„Drum bun!” zise acelora.

— Trăiți! răspuse soldatul. Ceilalți bodogăniră ceva.

— Vă mulțumim! spuse contele franțuzește.

— Știe și franțuzește! se uimi băiatul.

Laura dete mâna domnișoarei necunoscute. Pe linia întâi, cu un muget infundat, trenul cel mult așteptat, temut, năpraznic, acum surpat, cu pântecul golit de măruntaiele fierbinți, se urni iar și târâș, negru, istovit de puteri, secat de sângele și carnea pe care le asvârlise acolo, se infundă în haosul întunecos al magaziei. Monstru acum captiv.

Pe piața din dosul gărei, aerul era mai viu și deșteptă pe Laura. Se simțea un parfum de flori dela un rond mic de petunii amestecat prin pietre, în cursul zilei năpusit de praf, strivit de trecători și care respira acum spre zori.

Trotuarul suna clar și plăcut subt piciorul ostenit. Aerul prea viu, acum îmbrobodea iar pe Laura, îi împânzea iar simțirea. Strada pustie părea mai largă. Nu îi era deloc teamă, avea un sentiment de invulnerabilitate.

„Târziu!...” zise ca în vis,

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU.

SFÂRȘIT DE TOAMNA

Peste iazuri care dorm în papură
 Fuge vântul toamnei umed
 Și s' oprește 'n plopul muced
 Care-și mișcă haina ca o prapură...
 Pământul fumegă
 Și trimite pâcle albe spre pădure
 Unde o cireadă rumegă
 Și cocorii vin semințe noi să fure...
 Moara părăsită pe-o colină
 Țipă,
 Și lovește 'n cerul sur
 Cu-o frântură de aripă...
 Satele-momâi, jur împrejur,
 Dorm în ceață, fum și ploaie,
 Iar pe-o claie
 Stă un uliu ascuns în pene
 Și visează pui de vrăbii
 Primăvară, soare, lene...

ION SÂN-GIORGIU

TERTINE

Prin munți se cască întunecate peșteri
Ca niște guri de monștri înfricoși,
Cu spornici colți de luminoase creșteri...

Din ochii lor de piatră 'ndurerăți
Crispatele tavane plâng cleștare
Ce pun în stalactite dor de frați

Și'n stalacmite dor de înălțare,
Că după ani se văd împreunate:
Tot picurând, ascunsa lăcrimare

Din peșteri negre-a făurit palate...
— Mi-e sufletul o peșteră alpină
In care plânsul dragostei curate

Mi-a înflorit portaluri de lumină...

VLADIMIR STREINU.

BCU Cluj / STANȚE Library Cluj

III

Mă muncea un gând nebun
C'am să plec de lângă tine
Și de-abia putui să 'ngân:
Draga mea, rămâi cu bine!

Dar citind în ochii tăi
Dorul fără de cuvinte,
Am rămas, pe veci robit
De privirea ta ferbinte.

IV

Suflă vântul șuerând,
Suflă dinspre vale,
Suflă și mi-aruncă 'n geam
Cântece de jale.

Suflă, și-al său cânt acum
Plin e de suspine —
Iar l'ai întâlnit, și iar
I te-ai plâns de mine.

AL. T. STAMATIAD

CRONICA LITERARĂ

CONDORA

După cinci ani drama *Noi oamenii* a d-lui Condora s'a reprezentat pe scena *Teatrului Național*. Înainte de a-mi fi verificat impresia veche, văzând piesa jucată, cred nimerit de a reproduce din *Flacăra*, 16 Oct. 1916, câteva rânduri scrise sub impresia svonului neconfirmat al dispariției autorului în dezastrul dela Turtucaia :

„Printre actorii dispăruți ai tragediei dela Turtucaia e și Condora.

Până 'n Mai nu cunoșteam în Condora decât pe actorul dela *Teatrul Bulandra*, de o utilitate dramatică fără strălucire. Ne trecând peste rampă, glasul lui nasal și neconvins nu putea comunica emoția.

În Mai, a venit însă la mine cu o piesă de teatru a „unui prieten“, care doria să-mi cunoască părerea. Bănuiam în prieten pe însuși Condora. Lucrarea se intitula *Noi oamenii*, dramă în patru acte.

Scrisul literar se cunoaște dela întâia pagină; meșteșugul dialogului dela întâia scenă; meșteșugul dramatic dela întâiul act. Eram în fața unui scriitor și a unui autor dramatic.

Mai întâi talent literar : frază rotundă și plină. Apoi talent dramatic : o idee teatrală, un conflict sufletesc, două caractere în stil mare și mai multe siluete vii : o cucoană bătrână ce se îndeltnicește cu camăta, un om de serviciu într'un birou, ce a ispășit un păcat în închisoare. Pe lângă latura ei intimă și sufletească, piesa mai are și o latură mai ingrată : două acte se petrec într'un birou de întreprinderi tehnice. Trebuie mult talent pentru a răspândi viața în lumea afacerilor : inginerul și funcționarii vorbesc limba meseriei lor. E la mijloc o invenție — și invenția nu e o „mașină“ de teatru ci pare o realitate.

Într'un cuvânt, impresia unui talent. Firește și șovăiri de

incepător. Pe lângă prolixitate, mai e și nota idealistă cam forțată a unei femei ce se sacrifică pentru fericirea bărbatului iubit. Condora plecă ochii:

— E nevastă-mea...

— Îi trimit de aici acest singur cuvânt, dintre alte multe, de adâncă admirație și mare iubire.

La despărțire, Condora îmi zise, zâmbind:

— Și deacum la șanțurile mele...

— Unde te duci?

— La Silistra...

— Cum stăm pe-acolo?

— Minunat.

Sunt cuvintele lui din urmă...

Din ziua tragediei dela Turtucaia i s'a pierdut orice urmă. Ar fi o fericire să fie prizonier la Bulgari.*

Și, în adevăr, Condora era prizonierul Bulgarilor.

E. LOVINESCU.

TUDOR PAMFILE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La Chișinău s'a stins zilele trecute scriitorul Tudor Pamfile. Mulți dintre pionii culturii noastre vor fi auzind pentru prima oară acest nume. Muncitor neobosit și modest, nu i-a plăcut niciodată sgomotul gloriei ieftene. De aceea a stat în colțul liniștit de provincie, la Bârlad, cunoscut și apreciat de cei din jur, de parte de frământarea Capitalei. Acolo a strâns, ani de-a rândul, cu sârguință de furnică, tot ce i s'a părut că ar putea servi la îmbogățirea sufletească a poporului nostru.

Născut dintr'o familie de răzeși din ținutul Tecuciului, nu și-a înstrăinat niciodată sufletul lui de Moldovenii crescuți pe apa Bârladului. După terminarea liceului a intrat în armată unde a ajuns până la gradul de maior în arma cavaleriei.

Deși într'un mediu cu totul neprielnic activității literare, Tudor Pamfile nu și-a pierdut niciodată încrederea în puterea lui de muncă și tot răgazul din afară de serviciu, l'a închinat literaturii populare și folclorului. Înalt, bine legat, veșnic liniștit, avea ceva din măreția vechilor plăeși ai lui Ștefan. Printre noi, cei dela Bârlad, era exemplul tipic de optimism și sârguință și nu odată i-arătam în față admirația și dragostea noastră, ceea ce îl puneam pe „moș Tudor“ în mare încurcătură. Nimeni n'ar fi bănut în măruntaiele lui, culcușul cancerului, cel fără de leac.

A colaborat la toate revistele de seamă, „Semănătorul“, „Viața Românească“, „Convorbiri Literare“, „Neamul Românesc“, „Lamură“, etc. Poveștile lui, care aminteau limba curată a lui Creangă, erau mult apreciate de cei dela „Semănătorul“.

La Bârlad a desfășurat o activitate rodnică și multiplă. Împreună cu M. Lupescu, a scos revista „Miron Costin”, organ pentru însemnări istorice și „Ion Creangă”, revistă pentru limba, literatură și arta populară. Pe aceasta din urmă, a condus-o singur în ultimul timp la Chișinău.

Tot la Bârlad, împreună cu d-nii V. Voiculescu, Gh. Tutoveanu și M. Lungeanu, a scos revista „Florile Dalbe”, unde a început să publice schițe și nuvele cu subiecte dela țară, care se disting printr'o analiză subtilă psihologică.

Când s'a alipit Basarabia, a simțit vibrând în sufletul lui flori vechi de dragoste pentru pământul moldovenesc de altă dată, și a fost printre cei dintâi cari s'a mutat la Chișinău, unde avea câmp larg pentru semănat idela care l'a călăuzit toată viața: „luminarea poporului dela sate”.

Acolo a condus „Cuvântul Moldovenesc”, a scos cărți și broșuri populare și a răspândit cu dezinteresare bogăția sufletului, până în cele mai umile cătune.

Moartea l'a doborât în plină activitate și putere de muncă. E greu de sintetizat, în această pioasă dare de seamă, toată activitatea bogată a celui care a fost Tudor Pamfile. Cărțile și broșurile publicate, în număr de câteva zeci de bucăți, cuprind pe lângă un bogat material folcloristic și lucrări originale de o adevărată valoare...

Cităm pe cele mai însemnate:

1. *Industria Casnică și Agricultura la Români*, două volume premiate de Academia Română.
2. *Jocuri de copii cântece, povești, cimilituri, etc.*
3. *Cromatică poporului Român.*
4. *Noaptea sfântului Andrei și Pe malul Nistrului*, două volume de nuvele și schițe, dintre care cel din urmă sub tipar.

I. VALERIAN

VA APARE DE

F. ADERCA

PERSONALITATEA

∴∴ DREPTURILE EI ÎN VIAȚĂ ȘI ARTĂ ∴∴

. ED. SOCEC.

CRONICA DRAMATICĂ

TEATRUL NAȚIONAL

„NOI OAMENII...“, patru acte

DE CONDORA

Se pare că d. Condora, fiindu-i teamă că nu-și va mai putea juca ușor altă piesă, a reprezentat două piese deodată. „Noi oamenii...“ cuprinde două idei dramatice, e adevărat, reprezentate însă succesiv de același eroi.

În actele I, III, IV, autorul e însuflețit de această preocupare: are drept un bărbat să-și părăsească soția, atunci când căminul conjugal e lipsit de copii, și să întemeieze o nouă căsnicie cu o femeie pe care n-o iubește dar care a primit să-și treacă iubirea prin purgatoriul nașterii?

Autorul se pronunță în favoarea acestei soluțiuni. De altfel d. Condora se întâlnește aici cu legislația judaică și romană (oare și a noastră?) care îngăduie stricarea căsniciilor sterpe.

În actul al II-lea însă (care e cel mai bine scris) ni se aduce o nouă problemă, tot atât de interesantă, dacă nu chiar și mai interesantă decât cea dintâi, anume dacă este îngăduit cuiva să (cum se zice la gazetă) „sconteze viitorul“ — să cheltuiască azi cu înrezie, ceea ce-i va putea aduce virtualitatea sa. Capitalul se împrumută de obicei din zestrea nevastei sau... din furt. Din furt: e cazul eroului d-lui Condora.

Nedibăcia dramatică i-a slujit autorului român; voind să dovedească spectatorilor că eroul său e un om cinstit, a scris un act, care în definitiv e o altă piesă: mai bună și mai mișcătoare decât toate celelalte trei acte la un loc... Întâmplarea a făcut ca d. Condora să treacă — în acelaș act, al II-lea — și pe lângă o sugestivă situație dramatică: ar fi putut să reinvieze cu mai

multă putere, să-i dea chiar un rol viu — scaunului pe care stătuse înaltele o fată.

În ce privește lungimea unor scene și a unor fraze literare — fraze care sunt în acțiune șerpi morți — de vină sunt funcționarii dela T. N. cari nu le-au suprimat.

D. Condora e deci, în ce privește fondul, un autor dramatic cu serioase calități. Nu are nevoie de încurajare — când posedă esențialul. Trebuie cel puțin — până când își va crea o formă proprie, o factură a sa în teatru (și mai e mult până atunci!) să bage de seamă cu luare aminte cum și-au construit piesele Bataille, Bernstein — construcțiile cele mai gustate de publicul nostru, și cele care-ți dau în ochii oamenilor de teatru și de litere contemporani, prestigiul geniului.

Actorii (reținem chipul, vocea și numele: Cleo Pan) au jucat cu toată tragerea de inimă.

TEATRUL REGINA MARIA

CIDUL, de CORNEILLE, traducerea lui St. O. Iosif

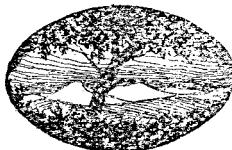
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Încăodată (ne convinsesem de aceasta în 1914 la Paris, când Cidul s'a reprezentat cu fast pentru a 1000-a oară!) suntem gata să îngăduim pasișă literară și dramatică — dacă originalul e depășit. Primul autor al Cidului (un spaniol) trăește prin cambrioleurul său de geniu, Corneille!...

Cu toată factura ei severă, tragedia lui Corneille este spișă literară mândră, de unde s'au tras mai târziu Tartarinii lui Daudet și toată opera de cavalerie a lui Edmond Rostand: sudul orgolios, palavragiu, fanfaron, spiritual și creator.

Gina Sandri declamă: ea merită *et cet excès d'honneur et cette indignité*. Tony Bulandra a trecut cu *virtuozitate* dela cinismul „diavolului”, la bărbăția epică a lui don Rodrigue.

F. ADERCA.

CRONICA ARTISTICĂ

EXPOZIȚIILE DELA ATENEU

În rotonda Ateneului, d. Alex. Járay expune sculpturi alături de medalioanele d-lui Anton Weinberger...

Rareori am avut prilejul de a vedea o expoziție în care să fie pusă atâta conștiințiozitate. Sunt acolo lucrări care pot fi date exemplul de știință sculpturală.

În primul rând, d-l Járay, în toate bucățile sale: marmore bronzuri, ghipsuri și sculpturi în lemn, prezintă cea mai curată formă a sculpturii clasice în care tratamentul nu se îndepărtează de natură decât atunci când esteticul o cere.

Cele mai armonioase și mai calde linii iau viață de sub dalta sculptorului, a cărui primă preocupare este frumosul exterior și numai atât.

Dar de pe urma acestor stăruinți — prea mari, poate, pentru vremurile noastre — decurge și fundamentală lipsă a sculptorului: ignoranța completă a atitudinii sufletești care ar trebui să meargă mână în mână cu atitudinea fizică.

Acest unilateralism reamintește puritatea sculpturală a eleului Milton, care — oricum ar fi — trebuie preferat anumitor moderni ce s-au angajat atât de adânc în amănunțirea problemei a exteriorizărilor sufletești încât au ajuns nu numai la derogări dela desen, dar la complectă lui desființare.

D-l Weinberger expune alături medalioane și medallii, lucrate cu aceeași grijă și finețe de care dă dovadă tovarășul de expoziție în sculpturile sale.

Firește că, numai prin asta chiar, pentru ceea ce vor să fie, lucrările d-lui Weinberger împlinesc toate cerințele. În această specialitate d-sa este desigur unul din cei mai de frunte, dacă nu cel mai de frunte reprezentant al artei medalioanelor la noi.

Intr'una din s'ille de sus ale Ateneului, aquarellistul Aescher revine ceva mai artistic decât anul trecut, deși destul de puțin artistic și de această dată.

E un meșteșugar teribil în minuțiozitatea sa, acest domn aquarellist care crede că frumusețea unui tablou șade mai curând în mărunțișurile naturii și în mărunțișul architectural decât în menținerea unei juste atmosfere generale.

Totuș câteva interioare nu-s lipsite de calități, cu toată coplesitoarea încărcătură a covoarelor reproduse până la cele mai însemnate floricele.

D-nii Bacalu și Vioreșcu expun într'o sală, alături, și toată bunavoința noastră n'a fost în stare să găsească un cuvânt de incurajare măcar.

Doar o bucată a d-lui Vioreșcu — niște sălcii și un coif de baltă — are ceva adevăr. Incolo totul e fals, neestetic, totul evidențiază o dezolantă lipsă de calități.

Însfârșit, maestrul Gropeanu, reprezentantul artei românești la Paris, ne aduce obișnuitele sale pasteluri, clădite după obișnuita sa rețetă a tipătoarelor efecte de culoare.

În unele peisaje, această rețetă îl ajută să dea uneori lucruri de fantezie coloristică pe care un editor prețios le-ar putea întrebuința la ilustrare de povești.

Restul însă dovedește o sărăcie de inspirație de armonie, și de desene care e o motivare suficientă a necesității imperioase și urgente de a dărâma odată pentru totdeauna acești vechi și răsuflați idoli cari compromit, prin cramponarea de o glorie nemeritată, un trecut în care am crezut.

VICTOR ION POPA

A APĂRUT DE

HORTENSIA P.-BENGEȘCU

FEMEIA ÎN FAȚA OGLINZII

ED ALCALAY & CALAFATEANU

PREȚUL 18 LEI

INSEMNAȚI LITERARE

Dulce loquentem. — „In iocul acțiunii istorice a conflictului țeșut pe intrigă și fapte „Uu domn pribeag” își duce firul existenței sale, mânat de dorul intim al unui suflet încercat plin de nostalgia țării în care ghicești mai multă acțiune lăuntrică decât eroică.”

Iată acum și montarea *Cidului*: „Montarea, deși într'un stil mai nou, *epocii corneliene*, totuș este o măreață risipă de idei, *concentrată* în linii și culori majestuoase.”
Cronica teatrală a Daciei.

Simboliștii noștri. — D-l Eugen Speranță obsedat de necunoscut ne trimete deacolo *Svonurile* sale. Le preferăm pe cele de *pretutindeni* ale d-lui Dragoș Protopopescu. Spicuiem din primele:

Ce-ai voi să ne desvâli?
[*Böcklin, Böcklin, cine ești?*]

Semnele de întrebare i se infing îndurătoare în minte:

Pentru ce făcut-am drumul?
[*Cine sunt? De unde viu?*]

De unde să știm noi?
De altă parte *Cascadele luminii* se prăvălesc peste neguroasa personalitate a D-lui Vintilă Paraschivescu:

*o, aur
balaur,
cu coada de foc
Tu aripa neagră ți-o'ntinsi
[și te-avânți.*

Cultul urii. — Sub acest titlu se trece într'un ziar din Capitală un

pasagiu întreg dintr'o piesă de Alexandri. E vorba de un personaj, făcut dinadins odios de autorul care-i pune în gură cuvinte ce nu le împărtășește.

Sub ce rubrică ar trebui trecute numeroasele pasagii din *Manasse*, piesă în care personajii principale și cari reprezintă cu adevărat ideile autorului debitează vorbe de venin contra creștinilor?

Neinteresându-ne luptele de rasă, am insistat asupra acestui caz pentru că el evidențiază anumite procedee literare neonest: trunchierea unui text pentru a putea pune în lumina care își convine cele reținute din el.

Romantism industrial Se chiamă articolul D-lui O. Onicescu apărut de curând în *Ideea europeană*. Văzând numai partea negativă, autorul constată nepotrivirile mentalității actuale cu o fază economică industrială. Problema agrară și bancară alături de afacerile comerciale propriu zise — cele cari îmbogățesc repede și ușor — rămân încă aspectele cele mai caracteristice ale economiei noastre contemporane. Din acest punct de vedere evident că articolul e de natură să deschidă multora ochii asupra realităților.

Nu e mai puțin însă adevărat că expoziția din anul acesta — punctul de plecare al articolului — cuprinde și altceva decât o superficială exhibiție de bogății pretinse industriale. Partea pozitivă, de început de realizare și mai ales de promisiune pentru viitor — lucruri,

ambele, de netăgăduit în noua noastră viață economică — este înălțurată dinadins pare-se, pentru ca temeiul criticilor să fie și mai evident.

Romantismul ar putea fi de astă dată în însăși metoda de cercetare tot așa de bine că în lucrurile înconjurătoare.

Ca punct de plecare însă articolul deschide o perspectivă deopotrivă de interesantă și de îndrăzneță.

Muzica sărbătorește în No. ultim pe A. Castaldi. Date biografice, aprecieri critice, amintiri personale despre om și operă, toate contribuie la prinderea cât mai judicioasă a figurii și caracteristicilor lor maestrului. O parte bogată de informații înlesnește iubitorilor de muzică orientări și vești sigure.

Lucruri italiene Dante și muzica. — Poezia nihil aliud est quam fictio rethorica in musica posita. Cei cari văd în poezia lui Dante numai ritmul studiindu-l independent de suflul cel mare care ajunge în cele din urmă să contopească într'una singură, cele două arte, se pierd în sterpe analize prozodice.

Simțirea profundă a înrudirii muziciei cu poezia ne-o atestă însă întreagă *Divina Comedie*. D-l Șt. Nenițescu scrie în acest sens câteva pagini de analiză a acestei chestiuni în *Muzica* No. 9-10.

Tot de acolo aflăm că d-l A. Castaldi a scris un cor în 8 voci pe versurile sonetului *Tanto gentile*.

Autori demodați. — Octave Feuillet nu se mai citește în Franța *Iulia de Trécoeur* dacă de conașionali a fost uitat, e un roman care alături de celelalte ale lui

Feuillet se citește aiurea. Anglia reeditează neîncetat romanele lui, iar critici ca Edmond Gosse recunosc punctul de desăvârșire la care ajunge „analiza motivelor, a emoțiilor și a nuanțelor“.

Lui Octave Feuillet nu i s'a făcut totuși cinstea unui centenar, în acest an al centenarelor. (11 August 1821).

Tot așa de puțin citit e și Walter Scott. Era o vreme când Stendhal zicea că Francezii sunt nebuni după Scott, iar librării ajunseseră să nu mai țină operele lui în prăvălie, căci n'ar mai fi putut vinde nimic altceva.

Pe atunci nimeni nu se îndoaia că va veni cândva un timp să poți găsi numai la anticari pe Walter Scott.

Robinson Crusoë nu e un personaj legendar. S'a dovedit că eroul lui Daniel de Foë se numea Selkink, că era marinar cu adevărat și că insula pe care și-a purtat anul de singurătate este insula Juan Fernández. Se spune că republica Chifli căreia îi aparține insula se gândește să facă din ea o stațiune sanitară, după ce odinioară o întrebuințase ca loc de penitenciar. O vreme se vorbise de o stațiune de imigrare. Ideea nu a reușit căci azi abia de se găsesc 50 imigranți de origină germanică.

Restabilirea grotei și a împrejmirilor ei — locuința și grădinile lui Robinson — se face ușor, de oarece se găsesc toate acele detalii de viață casnică de cari vorbește Daniel de Foë că ar fi aparținut eroului salvat din naufragiu pe această insulă. Mijloacele de trai destul de bogate și de lesnicioase sunt și ele identice cu cele din povestire.

CITIȚI

„BIBLIOTECA UNIVERSALA”

Care publică opere literare, științifice, pedagogice, de utilitate publică etc., etc., scrise de cei mai de seamă scriitori români și străini, clasici și contemporani.

Se pune în vânzare câte 3 volume
pe săptămână

PREȚUL FIECĂRUI NUMĂR LEI 1.-

AU APĂRUT:

- BCU Cluj Central University Library Cluj
No. 1— 3	<i>L. Rebreanu</i> , Norocul	Lei 3.-
” 4— 4	<i>H. C. Andersen</i> , Grădina raiului	” 5.-
” 9—11	<i>I. Petrovici</i> , Simțiri rostite	” 3.-
” 12—14	<i>Al. T. Stamatiad</i> , Poemele în
proză ale lui Baudelaire	” 3.-
” 15—17	<i>E. Lovinescu</i> , Portrete literare	” 3.-
” 18—25	<i>Al. Dumas-fiul</i> , Dama cu Camelii
Roman	” 8.-
” 26—29	<i>V. Alexandri</i> , Fântâna Blanduziei,
cu o prefață de E. Lovinescu	” 4.-
” 30—33	<i>Voltaire</i> , Prințesa Babilonului, Ro-
man. Traducere de Mihail Ior-
gulescu	” 4.-
” 34—38	<i>V. Alexandri</i> , Ovidiu, cu o pre-
față de E. Lovinescu.	

De vânzare la toate librăriile din România-Mare

Editura „ANCORA” Alcalay & Calafateanu — București, Str. Smârdan, 4

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

◆ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ◆

Sucursale : BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110

In țară : Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru saison

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dame și Domni

◆◆◆ Prețuri mai efitine ca oriunde ◆◆◆

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale : Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI ∴ LENA-

JURI ∴ PÂNZETURI

ARTICOLE de MARIAJ

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustați delicioasele :

produse ale

BONBONERIEI ∴ ∴

∴ ∴ **RENAISSANCE**

cari se găsesc în detalii la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45